

РОЗДІЛ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

DOI 10.32782/2786-9156.109.1.148-155

УДК 347.97

Васильєв С. В., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна)
e-mail: sv.vasiliev2015@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3226-6981>

ДОДАТКОВІ ПРИЙОМИ ВИРІШЕННЯ ПРИВАТНОПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Стаття присвячена дослідженню додаткових прийомів вирішення приватноправових конфліктів у системі позасудових способів захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, які вже отримали свій належний статус у зарубіжних країнах і мають позитивну практику використання в національному середовищі. Проаналізовано такі прийоми, як консиліація (*conciliation*), комісія з розгляду спорів (*dispute review board*), «човникова дипломатія» (*shuttle diplomacy*), конфліктологічне консультування, навчання навичок розв'язання конфліктів (*conflict coaching*), групи з урегулювання спорів (*dispute panels*). Визначено сфери використання зазначених прийомів, особливості організації та дії. Зазначено, що в одних випадках указані прийоми можуть стати остаточною інстанцією у вирішенні конфлікту, а в іншому (що найчастіше) – бути додатковою спробою (можливістю) урегулювання конфліктної ситуації, що застосовується попередньо, послідовно або паралельно з основним способом альтернативного вирішення спору. Акцентовано увагу на невдалу пропозицію деяких науковців зарахувати до додаткових прийомів вирішення приватноправових конфліктів силових та адміністративних прийомів, які, на думку автора, завжди малоефективні. Зроблено висновок, що використання зазначених прийомів вирішення приватноправових конфліктів залежить виключно від особистих потреб зацікавлених осіб і характеру конкретного спору, а з іншого боку, упровадження новітніх прийомів альтернативного вирішення спорів сприятиме підвищенню правової цивілізованості й інвестиційної привабливості країни, зміцненню міжнародного партнерства.

Ключові слова: альтернативні способи вирішення спорів, ад'юдикація, консиліація, човникова дипломатію, конфліктологічне консультування, групи з урегулювання спорів, комісія з розгляду спорів.

Постановка проблеми. У сучасному правовому полі серед різноманітних форм захисту прав і свобод людини та громадянина значну роль відіграють альтернативні способи вирішення спорів (далі – АВС). Це зумовлено низкою переваг, зокрема зменшенням навантаження на судову систему, економією коштів і часу, можливістю обрання найкращого для обох сторін варіанта вирішення спору. Сьогодні серед усіх способів АВС найчастіше використовуються медіація і третейське судочинство, які вже отримали нормативне регулювання в законодавстві України. Однак поза увагою українського законодавця залишаються окремі прийоми вирішення правових конфліктів, які вже отримали свій належний статус у зарубіжних країнах і мають позитивну практику використання в національному середовищі. До таких прийомів можна зарахувати консиліацію, комісію з розгляду спорів, «човникову дипломатію», конфліктологічне консультування, навчання навичок розв'язання конфліктів, групи з урегулювання спорів.

АВС є динамічною структурою, яка розвивається й удосконалюється відповідно до змін у суспільних відносинах, а тому поява в національній юридичній практиці нових тенденцій і прийомів урегулювання приватноправових конфліктів заслуговує на увагу дослідників і має право на подальшу легалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальним питанням альтернативного врегулювання приватноправових спорів і його окремим видам приділялася значна увага як з боку науковців, так юристів-практиків (Н. Бондаренко-Зелінська, Я. Любченко, О. Спектор, С. Юлдашев та ін.). Предметом фундаментальних досліджень в Україні стали такі способи АВС, як третейське судочинство (І. Бут, Ю. Притика, Т. Шепель, С. Чагін), розгляд справ міжнародним комерційним арбітражем (К. Воронов, С. Кравцов, К. Пільков, С. Фурса, Г. Цірат), переговори (І. Васильєва, Н. Вознюк, С. Короєд, В. Резнікова), медіація (Н. Грень, Т. Кисельова, З. Красіловська, Н. Крестовська, Л. Романадзе та ін.). Проте, незважаючи на численні наукові публікації, присвячені темі альтернативного вирішення спорів та окремим його видам, що легалізовані в національному законодавстві, майже відсутні дослідження щодо можливості впровадження в правовій обіг нових прийомів вирішення приватноправових конфліктів, які вже підтвердили свою позитивну роль в ефективному захисті прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у зарубіжних країнах.

Формулювання цілей. Метою статті є визначення й характеристика додаткових прийомів вирішення приватноправових конфліктів у системі позасудових способів захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу. В англо-американській науковій літературі зустрічається такий термін, як ад'юдикація (*adjudication*), що визначається як форма альтернативного вирішення спорів, яке охоплює всі форми вирішення спорів, які не є арбітражем або судовим розглядом. Як і в більшості процедур АВС, ад'юдикація передбачає залучення незалежної нейтральної сторони для сприяння процесу вирішення спору, що здійснюється в «суддівському стилі», а не як жорсткий судовий процес [1].

Ад'юдикація охоплює прийоми розв'язання конфліктів, що мають специфічний характер, через те що в одних випадках вони можуть стати остаточною інстанцією у вирішенні конфлікту, а у іншому (що найчастіше) – бути додатковою спробою (можливістю) урегулювання конфліктної ситуації, що застосовується попередньо, послідовно або паралельно з основним способом альтернативного вирішення спору (медіація, третейське судочинство).

Так, досить популярним у світі способом мирного врегулювання спорів є консиліація, яка найчастіше за все використовується в цивільних, трудових і господарських (комерційних) спорах. *Консиліація* (від англ. *conciliation* – примирення) також відома як «узгоджувальне примирення», передбачає участь нейтральної третьої сторони – консиліатора, який сприяє ефективній комунікації між учасниками спору, сприяючи їм у пошуку взаємовигідного вирішення спору й за потреби пропонуючи варіанти такого вирішення [2, с. 90]. При цьому порівняно з медіатором консиліатор має більше повноважень щодо можливостей пропонувати сторонам взаємовигідні варіанти вирішення їхнього спору.

Консиліація являє собою найбільш загальний вид процедури примирення. Вона не обов'язково повинна ґрунтуватися на певних техніках і методах ведення переговорів, мати чітку структуру, хоча ніщо не заважає посереднику використовувати під час проведення процедури деякі переговорні техніки. Посередник-консиліатор може пропонувати сторонам свої варіанти вирішення конфлікту, якщо вважатиме це за необхідне. Такі пропозиції, за загальним правилом, не є обов'язковими для сторін. Медіація, на відміну від консиліації, характеризується чіткою структурою та базу-

ється на співпраці сторін у процесі переговорів (переговори в стилі співробітництва). Медіатор, на відміну від консилиатора, не тільки може, а й зобов'язаний уміти використовувати переговорні техніки й сприяти сторонам у виробленні взаємовигідного рішення, оснований на інтересах сторін. Медіатор не робить пропозицій з урегулювання суперечки, тому вироблення загального варіанта й умов підсумкової угоди цілком перебуває в компетенції сторін [3, с. 148].

Основні характеристики консиляції включають таке: (1) добровільність процедури: сторони самостійно вирішують, чи скористатися нею; (2) сторони також установлюють часові рамки, визначають структуру та зміст єдиного врегулювання; (3) консиляція є конфіденційною процедурою, і лише в рідких випадках вона може проходити гласно; (4) єдина форма врегулювання суперечки орієнтована на інтереси сторін, тому консилиатор урахує у своєму рішенні передусім фінансові, економічні й/або особисті інтереси сторін, а вже після – правові аспекти суперечки; (5) останнє слово про те, яким буде остаточне рішення суперечки за формою та змістом, залишається за сторонами.

Серед переваг консиляції можна виділити такі:

(а) автономність учасників процесу. Сторони самі встановлюють часові рамки процедури, визначають її структуру та зміст;

(б) самостійний вибір експерта для примирення. Сторони на власний розсуд обирають посередника-примирителя, водночас критерії вибору можуть бути різними, наприклад: досвід, професійні й/або особисті дані, володіння мовами, навичками міжкультурного спілкування тощо. Головне, щоб примиритель був об'єктивним і незалежним, тому яка-небудь вузькоспеціальна професійна підготовка не обов'язкова;

(в) економія грошей і часу. Відсутність суворо встановленої форми проведення єдиного врегулювання дає сторонам змогу ефективно управляти своїм часом та уникнути зайвих витрат;

(г) конфіденційність. На початку єдиного врегулювання учасники домовляються про конфіденційність. Отже, сторони «за зачиненими дверима» можуть обговорювати всі спірні питання, не надаючи загальному розголосу комерційні чи особисті таємниці [3, с. 149].

Нагальною проблемою є недостатнє визнання цієї процедури у вітчизняній практиці правозастосування й відання переваги медіації.

Човникова дипломатія (shuttle diplomacy) – це спосіб урегулювання конфлікту, коли сторони не зустрічаються, не комунікують безпосередньо; на відміну від процесу звичайних перемовин, комунікація відбувається виключно через нейтральну третю особу, яка може й хоче сприяти пошуку порозуміння, рухаючись, як «човник», між сторонами, намагається зблизити їхні позиції, спрямувати до рішення [4, с. 58].

Посередник слугує не лише ретранслятором запитань і відповідей, а й може надавати пропозиції щодо просування конфлікту до розв'язання, причому робить це приватно. Американські дослідники зазначають: «Зберігаючи спілкування приватним і непрямим, сторони не відчуватимуть потреби використовувати тактику дебатів, яку вони зазвичай застосовують у публічних розмовах, і зможуть побудувати рівень довіри, який не міг би бути розвинений за таких обставин Після того, як ця довіра й певний рівень взаєморозуміння будуть досягнуті, можна розпочинати особисті зустрічі й навіть рутинну комунікацію» [5].

Посередницьке спілкування може виявитися корисним у невеликих суперечках і навіть у вирішенні сімейних питань. Наприклад, посереднику краще буде спілкуватися з батьками, які засмучені дискримінаційною практикою директора школи, щоб досягти певного взаєморозуміння перед тим, як сторони сядуть за стіл офіцій-

них переговорів. Так само вони можуть рухатися між окремими особами або їхніми об'єднаннями та поліцією в конфлікті через надмірне застосування сили. Спільним у всіх цих випадках є те, що сторони настільки поляризовані, що пряме спілкування неможливе та не може бути корисним. «Займаючись човниковою дипломатією окремо або як прелюдія до переговорів віч-на-віч, посередник («дипломат-човник») може допомогти обмінятися змістом повідомлень, позбувшись високих емоцій, що часто може призвести до кращого розуміння, ніж це сталося б, якби сторони зустрілися віч-на-віч» [6].

Отже, указаний прийом (а) доречно застосовувати, коли сторони за жодних умов не хочуть комунікувати чи взаємодіяти одна з одною, коли є надмірний дисбаланс сил сторін, але конфлікт потребує втручання з огляду на потенційні наслідки для сторін і/чи ширшого кола осіб, (б) не варто застосовувати, коли немає однаково нейтральної особи, якій будуть довіряти обидві сторони; коли потрібне прецедентне рішення в резонансному переступі (проступку); коли сторони готові розмовляти одна з одною – для ефективності пошуку порозуміння кращою є безпосередня комунікація.

Комісії з розгляду спорів (*Dispute Review Board*) (далі – DRB) є договірним утворенням, концепція якої виникла в США як засіб уникнення й вирішення спорів у сфері будівництва.

За загальними правилами, у договорі (контракті) закріплюється розділ про вирішення спорів на випадок їх виникнення. У ньому має бути зазначено, як і коли має бути сформована комісія з вирішення спору. Зазначена вимога не підкріплена законодавством, а тому є добровільною.

Члени DRB можуть бути визначені одразу в контракті або вже після виникнення спору. Зазвичай DRB складаються з трьох осіб, але такий склад не є обов'язковим. Кожна договірна сторона може призначити по одній особі в комісію, які, у свою чергу, визначають голову комісії. Водночас є випадки, коли комісія складається з однієї особи, тоді обидві сторони мають узгодити цю особу.

Повноваження DRB можуть закріплюватися в самому контракті, але залежно від сфери застосування контракту зустрічаються шаблони або регламенти комісій з вирішення спорів [7].

За результатами розгляду спору комісія може прийняти рішення або надати рекомендації, що будуть підґрунтям рішення самих сторін договору у вирішенні спору: конфлікт може бути вичерпаним повністю або з'являються підстави для звернення до суду чи іншого юрисдикційного органу. Застереження про вирішення спору, як правило, передбачає, що суд розглядає справу заново, незалежно від наявності рішення комісії з вирішення спору.

За згодою сторін до DRB можна звернутися з проханням надати консультативний висновок, який може бути використаний, коли сторони потребують рекомендацій щодо тлумачення договору, яке перешкоджає врегулюванню спору. Передача питання щодо тлумачення договору до DRB може позбавити необхідності проведення подальших слухань у спорі.

DRB набув особливої популярності у Великій Британії, тому не випадково Закон Великої Британії «Про судовий розгляд» (*Housing Grants, Construction and Regeneration Act 1996*) вимагає, щоб майже всі будівельні контракти у Великій Британії містили положення про судовий розгляд, аргументуючи це тим, що для великих будівельних проектів швидкість і послідовність у прийнятті рішень є особливо важливими.

Якщо вищезазначені позасудові способи вирішення приватноправових спорів мають доволі оперативний характер і позитивну результативність, то інша група способів має специфічну природу й можуть уважатися додатковими прийомами, що

мають виключно добровільний, індивідуалізований характер і не завжди впливають на остаточне усунення конфліктної ситуації загалом. До таких прийомів варто зарахувати конфліктологічне консультування, навчання навичок розв'язання конфліктів, групи з урегулювання спорів.

Конфліктологічне консультування або «вирішення проблеми» можна визначити як процес взаємодії між двома чи більше особами в довірчій атмосфері, коли спеціальні знання консультанта спрямовані на надання психологічної допомоги клієнту чи групі клієнтів в оперативному розв'язанні проблем, виявленні особистісних ресурсів чи створенні перспективних програм розвитку.

У ролі клієнта може виступати будь-яка психічно здорова людина, що є носієм екзистенційних проблем, міжособистісних конфліктів, сімейних труднощів чи проблем професійного вибору.

Основні принципи конфліктологічного консультування включають таке: (а) доброзичливе й неупереджене ставлення до клієнта, що передбачає вияв емоційної теплоти й поваги, уміння прийняти клієнта таким, яким він є, не оцінюючи та не засуджуючи його норми й цінності, стиль життя й поведінку; (б) забезпечення конфіденційності зустрічі: консультант зберігає в таємниці все, що стосується клієнта, його особистих проблем і життєвих обставин (крім випадків, передбачених законом, про що клієнта попереджає консультант); (в) принцип добровільності: клієнт сам звертається до консультанта, оскільки суб'єктивно відчуває труднощі в житті й мотивований до сприйняття психологічної допомоги; (г) принцип відповідальності: консультант не може мати з клієнтом будь-яких особистих стосунків, не має права давати поради чи рекомендації [8, с. 7–8].

У науковій літературі виділяються специфічні риси конфліктологічного консультування, що відрізняють його від психотерапії: консультування орієнтоване на клінічно здорову особистість (це люди, що мають у повсякденному житті психологічні труднощі й проблеми, а також люди, які відчувають себе добре, однак ставлять перед собою мету подальшого розвитку особистості).

Навчання навичок розв'язання конфліктів (conflict coaching) – це набір умінь і стратегій, спрямованих на підвищення здатності осіб, що використовуються для підтримки здатності людей брати участь у конфлікті, управляти ним чи продуктивно його вирішувати. Мова йде про отримання комунікативних навичок як навичок ефективного спілкування, до яких зазвичай зараховують легкість установавання контакту, підтримання розмови, навички синтонного спілкування, уміння домовлятися й наполягати на своїх законних правах. Таке навчання сприяє запровадженню відновлювальної комунікації, що є організованим діалогом, вільним від маніпуляцій і тиску, спрямований на розуміння самою людиною різних контекстів проблемної ситуації й прийняття нею самою відповідальності за пошук виходу із цієї ситуації [9].

Таку комунікацію може організувати спеціаліст (педагог, психолог) з учасником/учасницею проблемної (або просто важливої) ситуації, організувати комунікацію між учасниками/учасницями ситуації, а також самі учасники/учасниці можуть будувати своє спілкування як відновну комунікацію.

Групи з урегулювання спорів (dispute panels) передбачають залучення однієї або кількох нейтральних осіб, які доступні сторонам, як засіб для роз'яснення хибних уявлень, заповнення інформаційних прогалів або вирішення розбіжностей щодо даних чи фактів. Група розглядає суперечливі дані або факти і пропонує сторонам шляхи вирішення розбіжностей. Такі рекомендації можуть мати процедурний характер або включати конкретні сутнісні рекомендації залежно від повноважень групи й потреб

чи бажань сторін. Цей метод, як правило, є неформальним і сторони мають значну свободу щодо його використання.

В Україні зазначений спосіб урегулювання конфліктів ще не надто розповсюджений і має місце більше у сфері психологічної допомоги й охорони здоров'я у вигляді інтегрованих послуг, що охоплює соціально-медичну допомогу, яка є безперервною, простою та доступною [10, с. 10], на відміну від англо-американського досвіду, де групує врегулювання спорів (*dispute panels*) розповсюджено й на приватноправові конфлікти. Міжнародний досвід такої моделі врегулювання спору є особливо актуальним для конфліктів особистого характеру.

Варто звернути увагу ще на один аспект додаткових прийомів вирішення конфліктів. Так, деякі науковці вважають, що в окремих випадках доцільно застосовувати *силові або адміністративні способи* (методи) для вирішення окремих конфліктів, наприклад, в екстремальних випадках, коли протилежна сторона діє агресивно, неадекватно реагує на спроби врегулювати конфлікт.

На нашу думку, стратегічно силове вирішення конфлікту завжди малоефективне. Пригнічена силою сторона залишається незадоволеною подібним вирішенням конфлікту. Прийнято вважати, що під час вирішення конфлікту з позиції сили страждає сторона, що лише програла. Однак, щоб зберегти свою перевагу, конфліктуюча сторона має постійно докладати зусилля для підтримки своєї перемоги: постійно витрачати свої ресурси (матеріальні, інтелектуальні, психологічні). Задавлені силою люди, як правило, не миряться з долею переможених, і погашений на певний час конфлікт розростається, як тільки ослабне сила, що його стримує.

Силову модель можна застосовувати тільки за умов, коли під час діагностики конфлікту водночас виявлено низку таких показників: (а) спровокованість конфлікту опонентом; (б) антагонізм інтересів і цілей конфліктантів; (в) зростання зони розбіжностей; (г) обидва конфліктанти орієнтуються тільки на перемогу; (д) баланс сил на користь конфліктанта, який має намір цю модель застосувати; (е) значна тривалість конфлікту; (є) висока ціна збереження конфлікту; (ж) ціна силового виходу з конфлікту менша, ніж ціна збереження конфлікту; (з) предмет конфлікту соціально значущий [11, с. 75].

Висновки. У чинному законодавстві України сьогодні відсутні норми, що спрямовані на правове регулювання відносин із застосування таких примирливих процедур, як консиліація, комісія з розгляду спорів (*DRB*), «човникова дипломатія», конфліктологічне консультування, групи з урегулювання спорів, які, як показує світовий досвід, наділені цілим комплексом переваг і здатні ефективно, без значних економічних затрат сприяти вирішенню конфліктних ситуацій між учасниками правовідносин.

З одного боку, використання зазначених прийомів вирішення приватноправових конфліктів залежить виключно від особистих потреб заінтересованих осіб і характеру конкретного спору. Тільки поінформованість суспільства й огляд практики застосування можуть допомогти визначити, які прийоми найкраще підходять для конкретної конфліктної ситуації.

З іншого боку, упровадження новітніх прийомів альтернативного вирішення спорів сприятиме підвищенню правової цивілізованості й інвестиційної привабливості країни, зміцненню міжнародного партнерства, оскільки засвідчить відкритість і результативність у розв'язанні приватноправових конфліктів, у тому числі й у поза судовій формі.

Перспективами подальшого дослідження проблеми є виявлення особливостей використання додаткових прийомів вирішення приватноправових спорів у національному праві й прогнозування можливої регламентації їх у законодавстві України.

Використані джерела:

1. Chapman Peter H.J. Dispute Boards. 1999. URL: <https://www.fidic.org/sites/default/files/25%20Dispute%20Boards.pdf> (дата звернення: 04.03.2025).
2. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін. ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
3. Березницький Д.А. Консиліація як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 147–150.
4. Управління конфліктами для потреб публічної служби : посіб. і метод. реком. / Т. Каленіченко, Т. Кисельова, А. Копіна, О. Корабльова, Д. Проценко ; за заг. ред. Д. Проценко. Київ : Ваіте, 2021. 224 с.
5. Burgess H., Burgess G. Shuttle Diplomacy. Mediated Communication. 2003. URL: <http://www.colorado.edu/conflict/peace/treatment/shuttle.htm> (дата звернення: 04.03.2025).
6. Burgess H., Burgess G. Conflict Information Consortium. 2003. URL: <http://www.beyondintractability.org/essay/shuttle-diplomacy> (дата звернення: 04.03.2025).
7. Patterson L., Higgs N. The Guide to Construction Arbitration – Fifth Edition. Dispute Boards. Global Arbitration Review. 2024. URL: <https://globalarbitrationreview.com/> (дата звернення: 04.03.2025).
8. Конфліктологічне консультування : навчальний посібник / уклад. З. Крижановська. Луцьк, 2017. 110 с.
9. Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків : навчально-методичний посібник / В.Л. Андрєєнкова, К.Б. Левченко, М.М. Матвійчук, О.В. Дацко. Київ : ФОП Нічога С.О., 2020. 200 с.
10. Інтегрована допомога для осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів – пацієнтів замісної підтримувальної терапії : практичний посібник / Л. Гетьман, Т. Гриценко, І. Іванчук, В. Коломієць та ін. Київ : МБФ «Альянс громадського здоров'я», ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 128 с.
11. Ясеновець І. Засоби досудового вирішення цивільних спорів: досвід США. *Держава і право*. 2002. № 6. С. 74–76.

References:

1. Chapman Peter, H.J. (1999). Dispute Boards. Retrieved from: <https://www.fidic.org/sites/default/files/25%20Dispute%20Boards.pdf> [in English].
2. Mediacya u profesiynii dayalnosty jurista (2019). [Mediation in the professional activities of a lawyer: a textbook] / T. Bilik, R. Gavrilyuk, I. Gorodinskii; za red. N. Krestovskoy, L. Romanadze. Odesa: Ekologiya. 456 s. [in Ukrainian].
3. Bereznitskii, D.A. (2020). Konsiliatsiya yak alternativniy sposib rozglyadu tsivilnikh sprav [Conciliation as an alternative method of resolving civil cases]. *Porivnyalno-analitichne pravo*. № 1. S. 147–150 [in Ukrainian].
4. Upravlinnya konfliktamy dlya potreb publichnoi sluzhby (2021). [Conflict management for public service needs: a guide and methodological recommendations] / Kalenichenko T., Kiselova T., Kopina A., Korablova O., Protsenko D. Kiiv: Vaite. 224 s. [in Ukrainian].
5. Burgess, H., & Burgess, G. (2003). Shuttle Diplomacy. Mediated Communication. Retrieved from: <http://www.colorado.edu/conflict/peace/treatment/shuttle.htm> [in English].
6. Burgess, H., & Burgess, G. (2003). Conflict Information Consortium. Retrieved from: <http://www.beyondintractability.org/essay/shuttle-diplomacy> [in English].
7. Patterson, L., & Higgs, N. (2024). The Guide to Construction Arbitration – Fifth Edition. Dispute Boards. Global Arbitration Review. Retrieved from: <https://globalarbitrationreview.com/> [in English].
8. Konfliktologichne konsultuvannya. (2017). [Conflict Counseling: A Training Manual] / Z. Krizanovska. Lutsk. 110 s. [in Ukrainian].
9. Virishuu konflikty ta buduyu mir navkolo sebe. Bazovi navichky mediatsii odnolitkiv (2020). [I resolve conflicts and build peace around me. Basic skills of peer mediation. Teaching and methodological manual]. Andreenkova V.L., Levchenko K.B., Matviychuk M.M., Dftsko O.V. Kiiv: FOP Nichoga S.O. 200 s. [in Ukrainian].
10. Integrovana dopomoga dlya osib is psikhichnimy ta povedinkovimy rozladamy vnaslidok vzhivannya opioydiv – patsientiv zamisnoi pidtrimovalnoi terapii (2017). [Integrated care for people

with mental and behavioral disorders due to opioid use – patients in substitution maintenance therapy]. Getman L., Gricenko T., Ivanchuk I., Kolomoets V. Kіiv. 128 s. [in Ukrainian].

11. Yasenovets, I. (2002). Zasoby dosudovogo virishenya tsivilnikh sporiv: dosvid SSHA. [Means of pre-trial resolution of civil disputes: the US experience]. *Derzhava i pravo*, 6, 74–76 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 05.03.2025

Vasyliiev S., Candidate of Law, Associate Professor, Head of the Department of Economic and Legal Disciplines and Economic Security, Faculty No. 4, Donetsk State University of Internal Affairs (Kropyvnytskyi, Ukraine)

ADDITIONAL METHODS OF RESOLVING PRIVATE LAW CONFLICTS

The article is devoted to the study of additional methods of resolution of private law conflicts in the system of extrajudicial means of protecting the rights and interests of individuals and legal entities who have already received their proper status in foreign countries and have a positive practice of use in the national environment. The author analyzes such techniques as conciliation, dispute review board, shuttle diplomacy, conflict counseling, conflict coaching, and dispute panels. The author identifies the areas of application of these techniques and the specifics of their organization and activities. It is noted that in some cases, these techniques may become the final authority in resolving a conflict and in other cases, most often, they may be an additional attempt (opportunity) to resolve a conflict situation, which is used preliminarily, sequentially or in parallel with the main method of alternative dispute resolution. The author emphasizes the unsuccessful proposal of some scholars to include power and administrative methods of resolving private law conflicts as additional methods of resolving private law conflicts, which, in the author's opinion, are always ineffective. It is concluded that the use of these methods of private law conflict resolution depends solely on the personal needs of the parties concerned and the nature of a particular dispute, and on the other hand, the introduction of the latest methods of alternative dispute resolution will contribute to the enhancement of legal civilization and investment attractiveness of the country, and strengthening of international partnership.

Key words: alternative dispute resolution, adjudication, conciliation, shuttle diplomacy, conflict counseling, dispute resolution teams, dispute commission.